

ՍԱՌԻԴՅԱՆ ԱՐԱՔԻԱՆ ԵՎ «ԱՐԱՔԱԿԱՆ ԳԱՐՈՒՆԸ».
ՀԵՂԱՓՈԽՈՒԹՅՈՒՆԻՑ ՄԻՆՉԵՎ
ՀԱԿԱՀԵՂԱՓՈԽՈՒԹՅՈՒՆ (2011-2013 ԹԹ.)*

ԱՐԱՔՍ ՓԱՇԱՅԱՆ

Բանալի բառեր՝ Սառույան Արաքիա, «արաքական գարուն», հեղափոխություն, հակահեղափոխություն, անվրանգություն, երկակի չափորոշիչներ, «Մուսուլման եղբայրներ», ապստամբներ, շիաներ, ջիհադական, Արաքական պետությունների լիգա, Իրան, Սիրիա, Եգիպտոս, Լիբիա:

Սառույան Արաքիան արաքական այն երկրներից է, որը, ընդհանուր առմամբ, զերծ մնաց «արաքական գարնան» վայրիվերումներից, չհաշված երկրի արևելյան շրջաններում սկիզբ առած բողոքի գործողություններն ու առանձին սոցիալական դժգոհությունները: Հոդվածի խնդիրներից է՝ վեր հանել Սառույան Արաքիայում «արաքական գարնան» գործընթացի առանձնահատկությունները, թագավորական ընտանիքի կենսունակությունը երկրի կայունությունը պահպանելու հարցում, մյուս կողմից, առանձին արաքական երկրներում ներքաղաքական անկայունությանն աջակցելու սառույական արտաքին քաղաքականության ուղենիշները: Ցանկանալով ամեն գնով պահպանել կայունությունը թե՛ սեփական երկրում, թե՛ Ծոցի տարածաշրջանում, մասնավորապես Բահրեյնում, Սառույան Արաքիան, միևնույն ժամանակ, աջակցեց Լիբիայում Մուամար Կադաֆիի և Սիրիայում

* Հոդվածը ներկայացվել է 14.06.2020: Գրախոսվել է 13.08.2020:

Բաշար Ալ-Ասադի վարչակարգերի ընդդիմադիր ուժերին: Իսկ հետագայում, 2015 թ., Սաուդյան Արաբիան ներգրավվեց Եմենի քաղաքացիական պայտերազմում և ղեկավարեց արաբական դաշինքը՝ ընդդեմ շիա-զեյդիական (հուսիական) ուժերի: Իրաքում նույնպես Սաուդյան Արաբիան շարունակեց աջակցել սուննի-սալաֆիական ուժերին: «Արաբական գարնան» արդյունքում Սաուդյան Արաբիայի և Իրանի միջև տասնամյակներ ի վեր ձևավորված լարվածությունը նոր թափ ստացավ՝ սկիզբ դնելով մի շարք միջնորդավորված պայտերազմների: Սաուդյան Արաբիան միջամտեց մի դեպքում արաբական երկրների «հզոր առաջնորդների» (strongmen) իշխանության պահպանմանը, մյուս դեպքում՝ վերջիններիս իշխանության տրամադրմանը:

«Արաբական գարունը» Սաուդյան Արաբիայում

«Արաբական գարնան» գործընթացներից արդեն տարիներ անց ակնհայտ է, որ արաբական պահպանողական՝ թագավորական վարչակարգերը լավագույնս դիմագրավեցին ժամանակի վայրիվերումներին: Ծոցի տարածաշրջանի արաբական պահպանողական միապետությունների համար ամենակարևոր խնդիրներից մեկը միշտ էլ եղել է անվտանգությունը: Արդեն 1981 թ. ստեղծված Ծոցի համագործակցության խորհրդի (ՄՀԽ) իրական նպատակը ոչ միայն համագործակցության սերտացումն էր ամենատարբեր ոլորտներում, այլև Իրանից եկող մարտահրավերները դիմագրավելը¹: Կազմակերպության շրջանակներում ստեղծվեց պաշտպանական նպատակներ հետապնդող «Թերակղզու վահան» ռազ-

¹ Տե՛ս Valeri 2015: 38-45:

մական կառույցը: 1990 թ. օգոստոսի 2-ին Իրաքի հարձակումը Քուվեյթի վրա և այդ երկրի գրավումը փաստեց, որ բնական ռեսուրսներով հարուստ Ծոցի միապետություններն անկարող էին ապահովել սեփական անվտանգությունը: Փաստացիորեն, Ծոցի երկրների ազգային անվտանգության հիմնական երաշխավորները շարունակում էին մնալ Արևմուտքն ու ԱՄՆ-ը, որոնք քաղաքական և տնտեսական լայն հետաքրքրություններ ունեին տարածաշրջանում²: «Արաբական գարնան» սկզբնական շրջանում արաբական բոլոր երկրներում, այդ թվում՝ Ծոցի արաբական միապետություններում, լուրջ անհանգստություն կար անվտանգության հետ կապված: Որոշակի բացառություն էր կազմում աշխարհաքաղաքական մեծ նկրտումներ ունեցող Կատարը, որը իր «ալ-Ջազիրա» հեռուստաընկերությամբ և ամերիկյան ռազմավարական կենտրոնների հետ համագործակցությամբ, ըստ առկա տեղեկությունների, ուղղակիորեն ներգրավված է եղել «արաբական գարնան» գործընթացները խթանելու մեջ³:

Հեղափոխությունների ալիքը, որ տարածվեց սկզբում Թունիսում, ապա՝ Եգիպտոսում, Օմանում, Բահրեյնում, Քուվեյթում և այլն, լուրջ մտահոգություն առաջ բերեց Սաուդյան Արաբիայի իշխող վերնախավում: Պատահական չէ, որ իշխանությունն անմիջապես ձեռնամուխ

² **Ս. Վ. Ոսկանյան**, Սաուդյան Արաբիան և Իրանը Իրաքի դեմ կոալիցիոն ուժերի ռազմական գործողությունների ընթացքում, <http://iraber.asj-qa.am/6515/1/108.pdf>, էջ 108-116 հասանելի է 14.06.2011

³ **Ա. Ի. Ալեքսանդրովա**, Катар и Саудовская Аравия: отношения обостряются, 11 марта, 2014, <http://www.iimes.ru/?p=20224> հասանելի է 14.06.2011:

եղավ սոցիալական սիրաշահման քաղաքականությանը⁴: 2011 թ. փետրվարի 22-ին, վերադառնալով երեք ամսյա բուժումից, Արդալլահ թագավորը (2005-2015 թթ.) հայտարարեց ցածր և միջին եկամուտներ ունեցող սառուցի քաղաքացիների համար սոցիալական աջակցության ծրագրերի մասին: Պետական ծառայողների աշխատավարձն ավելացավ տասնհինգ տոկոսով, գործազուրկներին տրվեցին նոր նպաստներ⁵: Արդեն մարտ ամսին Արդալլահ թագավորը խոստացավ առձեռն նվիրատվություններ և ստանձնեց հինգ հարյուր հազար բնակարանների շինարարություն՝ ցածր գներով տրամադրվելու համար: Միայն բնակարանային շինարարության համար թագավորական ընտանիքը տրամադրեց 66.7 մլրդ. ամերիկյան ամերիկյան դոլար⁶: Սոցիալական ապահովագրության ընդհանուր ծրագրերին հատկացված գումարը 2013 թ. ապրիլի կեսերին, ըստ «ալ-Արաբիայի», 99 մլրդ. դոլար էր: Բացի այդ, ավելացվեցին նաև թագավորական ընտանիքի օրինակագրությանն աջակցող ուլամային տրվող գումարները: 53 միլիոն ամերիկյան դոլար տրամադրվեց կրոնական այն հաստատություններին, որոնք ներգրավված էին Ղուրանի դասընթացներում և լրացուցիչ՝ 26.7 միլիոն ամերիկյան դոլար

⁴ Bernard Haykel, Saudi Arabia and Qatar in a Time of Revolution, Gulf Analysis Paper, CSIS, February 19, 2013, [https://csis-website-prod.s3.amazonaws.com/s3fs-](https://csis-website-prod.s3.amazonaws.com/s3fs-public/legacy_files/files/publication/130219_Haykel_SaudiQatar_GulfAnalysis.pdf)

[pub-](https://csis-website-prod.s3.amazonaws.com/s3fs-public/legacy_files/files/publication/130219_Haykel_SaudiQatar_GulfAnalysis.pdf)
[lic/legacy_files/files/publication/130219_Haykel_SaudiQatar_GulfAnalysis.pdf](https://csis-website-prod.s3.amazonaws.com/s3fs-public/legacy_files/files/publication/130219_Haykel_SaudiQatar_GulfAnalysis.pdf)

հասանելի է 14.06.2011:

⁵ In Search of Stability. Saudi Arabia and the Arab Spring, Gulf Research Center Cambridge, 2013, https://www.files.ethz.ch/isn/182104/GRM_Rieger_final_09-07-14_3405.pdf

հասանելի է 14.06.2011:

⁶ **Նույն տեղում:**

հատկացվեց իսլամական հետազոտություններով զբաղվող ինստիտուտներին⁷:

2011 թ. մարտի 14-ին թագավորական ընտանիքը զինված ուժեր և ռազմական տեխնիկա ուղարկեց Բահրեյն՝ օգնելու նման խնդրանքով հանդես եկած իշխող Ալ Խալիֆա ընտանիքին՝ ճնշելու բահրեյնցի շիաների ցույցերը⁸: ԾՀԽ շրջանակներում Արաբական Միացյալ Էմիրությունները Բահրեյն ուղարկեց հինգ հարյուր հոգանոց ոստիկանական ուժեր: Դեպքերին նախորդել էր ԱՄՆ-ի կոչը Մանամային՝ դուրս բերել ռազմական ուժերը փողոցներից: Տույցերն ու բողոքի գործողությունները բավական գրագետ կերպով ղեկավարում էին շիայական հասարակական-քաղաքական գործիչներն ու մի շարք կազմակերպություններ, ինչպես օրինակ՝ «Վիֆակը», «ալ-Հակը» և այլն⁹:

Բահրեյնի ներքաղաքական խնդիրներին միջամտելու և շիայական քաղաքացիական ակտիվությունը ճնշելու շրջանում Սաուդյան Արաբիայի արևելյան նահանգներում սկիզբ առան համերաշխության գործողություններ Բահրեյնի շիաներին աջակցելու նպատակով: Սաուդցի շիաները, որոնք կրոնական, սոցիալական, ազգակցական և այլ կապեր ունեին Բահրեյնի շիաների հետ, դժգոհում էին ոչ միայն Բահրեյնում սաուդական զորքերի ներկայությունից: Շիա ցուցարարները պահանջում էին բարեփոխումներ իրականացնել շիայաբնակ

⁷ **Նույն տեղում:**

⁸ Gulf States Sent Forces to Bahrain Following Protests, 14 March, 2011, <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-12729786> հասանելի է 14.06.2011:

⁹ Bahrain: Unrest, Security, US Policy, Congressional Research Service, 2020, <https://fas.org/sgp/crs/mideast/95-1013.pdf> հասանելի է 14.06.2011:

երկրամասում, վերացնել շիաների նկատմամբ տասնամյակներ շարունակ գոյություն ունեցող տարաբնույթ խտրականությունները¹⁰:

Առաջին ընդվզումը տեղի ունեցավ Սամթահում՝ Ջիզան նահանգում, ինքնահրկիզմամբ, իսկ հետո Ջեդդայում 2011 թ. հունվարի վերջին տեղի ունեցան ելույթներ: Փետրվարին և մարտի սկզբներին հուզումներ տեղի ունեցան Կատիֆում, Հոֆուֆում, ալ-Ավամիայում և Էռ-Ռիյադում¹¹: Հայտնի շիա ազդեցիկ հոգևորական Նիմր Ալ-Նիմրը, ով 2016 թ. հունվարի 2-ին մահվան դատապարտվեց սաուդական իշխանությունների կողմից, իր հետևորդներին կոչ արեց մասնակցել ոչ բռնի շարժումներին¹²: Դեռևս 2009 թ. շիա հոգևորականը կոշտ քննադատության էր ենթարկել իշխանություններին՝ շիա ազգաբնակչության օրենքներն ու իրավունքները խախտելու համար¹³: Նշենք, որ 2011 թ.-ից մինչև 2013 թ. Արևելյան

¹⁰ The Shiite Question in Saudi Arabia, Middle East Report No. 45, 19 September, 2005, International Crisis Group,

https://www.files.ethz.ch/isn/13612/045_shiite_question_saudi%20arabia.pdf

հասանելի է 14.06.2011:

¹¹ Molly Peterson, The Shi'a Spring: Shi'a Resistance and the Arab Spring Movement in the GCC States, Journal of Islamic and Middle Eastern Multidisciplinary Studies, volume 4, Issue 1, 2015,

<https://ir.uiowa.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1058&context=mathalhttps://ir.uiowa.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1058&context=mathal> հասանելի է

14.06.2011:

¹² **Tobby Matthiesen**, Domestic Source of Saudi Foreign Policy: Islamists and the State in the Wake of the Arab Uprisings, Project on US Relations with the Islamic World at Brookings, Rethinking Political Islam Series, August, 2015,

[https://www.brookings.edu/wp-content/uploads/2016/07/Saudi-](https://www.brookings.edu/wp-content/uploads/2016/07/Saudi-Arabia_Matthiesen-FINAL.pdf)

[Arabia_Matthiesen-FINAL.pdf](https://www.brookings.edu/wp-content/uploads/2016/07/Saudi-Arabia_Matthiesen-FINAL.pdf) հասանելի է 14.06.2011:

¹³ Saudi Government Crack Down on Shiite Dissidents, April 1, 2009,

[https://www.sandiegouniontribune.com/sdut-ml-saudi-shiites-040109-](https://www.sandiegouniontribune.com/sdut-ml-saudi-shiites-040109-2009apr01-story.html)

[2009apr01-story.html](https://www.sandiegouniontribune.com/sdut-ml-saudi-shiites-040109-2009apr01-story.html) հասանելի է 14.06.2011:

նահանգի տարբեր քաղաքներում և այլ շրջաններում ժամանակ առ ժամանակ տեղի են ունեցել տարբեր բնույթի բողոքի գործողություններ, որոնք միշտ ավարտվել են ոստիկանական ուժերի կողմից իրականացված բռնի գործողություններով, ձերբակալություններով, բանտարկություններով ու զոհերով:

2011 թ. մարտի կեսին իշխանությունները ճարահատյալ հայտարարեցին տեղական ինքնակառավարման մարմինների ընտրության մասին, որը հետաձգվել էր 2009 թվականից: Հիշեցնենք, որ առաջին անգամ Սաուդյան Արաբիայում ՏԻՄ ընտրություններ տեղի են ունեցել 2005 թ.¹⁴: 2011 թ. սեպտեմբերին, երկրորդ անգամ հետաձգվելուց հետո, ՏԻՄ ընտրությունները կայացան¹⁵: Աբդալլահ թագավորը հայտարարեց, որ 2015 թ. ՏԻՄ ընտրություններին կանայք ոչ միայն կկարողանան քվեարկել, այլև՝ առաջադրվել¹⁶: 2013 թ. առաջին անգամ կանայք նշանակումներ ստացան Շուրայի խորհրդում: 150 անդամներից 30-ը կանայք էին¹⁷: 2011 թ. մինչև 2013 թ. «արաբական գարնան» արդյունքում ի հայտ եկած դժգոհությունների շրջանակներում շարունակվեցին վարորդական իրավունք ձեռք բերելու կանանց շար-

¹⁴ The Municipal Elections in Saudi Arabia, <https://www.arab-reform.net/publication/the-municipal-elections-in-saudi-arabia-2005/> հասանելի է 14.06.2011:

¹⁵ Q&A, Saudi Municipal Elections, September 28, 2011, <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-15089937> հասանելի է 14.06.2011:

¹⁶ Women in Saudi Arabia to Vote and Run in Elections, 25 September, September 25, 2011, <https://www.bbc.com/news/world-us-canada-15052030> հասանելի է 14.06.2011:

¹⁷ Saudi Women Voices in Shoura Council Continue to be Heard, <https://www.arabnews.com/node/1261581/saudi-arabia> հասանելի է 14.06.2011:

ժումները, որոնք լուսաբանվում էին միջազգային մամուլում¹⁸:

Սեփական երկրում ի հայտ եկած դժգոհությունների ալիքը հաղթահարելուն զուգահեռ, Սաուդյան Արաբիան աջակցեց, որպեսզի ԾՀԽ շրջանակներում ֆինանսական և այլևայլ օգնություններ ստանան դրա կարիքն ունեցող անդամ պետությունները, ինչպես օրինակ՝ Բահրեյնը և Օմանը: ԾՀԽ-ն աջակցեց Հորդանանին և Մարոկոյին¹⁹, որոնց, ի դեպ, հրավեր էր ուղարկվել՝ անդամակցել կառույցին²⁰: Երկրում սոցիալական ծրագրերի ներդրմամբ և ոստիկանական ուժերի կոպիտ օգտագործմամբ թագավորական ընտանիքին հաջողվեց կանխել իշխանությանը սպառնացող վտանգները:

Սաուդական աջակցությունը Եգիպտոսին

Արաբական աշխարհում ծավալվող հեղափոխական գործընթացների հարցում Սաուդյան Արաբիան դրսևորեց երկակի չափորոշիչներ: Օրինակ, ամեն կերպ աջակցեց Մուբարաքի վարչակարգին՝ քաղաքական, դիվանագիտական, ֆինանսական և այլևայլ միջոցներով: Էռ-Ռիյադը նույնիսկ փորձեց ամերիկյան վարչակարգին համոզել աջակցել Մուբարաքի վարչակարգին այն բա-

¹⁸ Saudi Woman set to drive in protest and to show their rising clout, October 25, 2013, <https://www.washingtonpost.com/news/worldviews/wp/2013/10/25/saudi-women-set-to-drive-in-protest-and-to-show-their-rising-clout/> հասանելի է 14.06.2011:

¹⁹ Gulf Council Reaches out to Marocco and Jordan, May 25, 2011, <https://www.nytimes.com/2011/05/26/world/middleeast/26iht-M26-GCC.html> հասանելի է 14.06.2011.

²⁰ **Luigi Narbone**, The Gulf Region Beyond the Arab Spring: Changes and Challenges, European University Institute, 2015, p. 64 հասանելի է 14.06.2011:

նից հետո, երբ այլևս հստակ էր, որ նախագահ Օբաման հրաժարվում է սատարել հին դաշնակցին և առաջարկում է նրան հեռանալ: Բնականաբար, Սաուդյան Արաբիան մտավախություն ուներ, որ նույն կերպ Վաշինգտոնը կարող է վարվել ԾՀԽ երկրների իր դաշնակիցների հետ: Մտահոգություն կար, որ Եգիպտոսում Մուբարաքի անկումը կարող էր խախտել տարածաշրջանային հավասարակշռությունն ու կայունությունը: Սաուդյան Արաբիայի համագործակցությունը Եգիպտոսի հետ շոշափելի նշանակություն ուներ Իրանի դեմ հակազդեցություն ծավալելու հարցում: Եգիպտոսը տարածաշրջանային անվտանգության տեսանկյունից կարևորագույն նշանակություն ուներ և պատահական չէ, որ նույնիսկ Մուբարաքի իշխանափոխությունից հետո Սաուդյան Արաբիան 4 մլրդ. ամերիկյան դոլարի ֆինանսական աջակցություն ցույց տվեց Եգիպտոսին՝ ցանկանալով օգնել Կահիրեին՝ դիմագրավելու դժվարությունները²¹:

Հընթացս, Էռ-Ռիյադին մտահոգում էր ոչ պակաս կարևոր այլ հարց ևս՝ կապված Եգիպտոսում «Մուսուլման եղբայրների» իշխանություն գալու հեռանկարի հետ: Սաուդյան Արաբիան պատմական տարբեր ժամանակաշրջաններում գաղափարական և մարտավարական բազմաթիվ հակասություններ է ունեցել շարժման հետ, որին միջազգային ասպարեզում լայնորեն աջակցում և ֆինանսավորում է Կատարը²²: «Արաբական գարնան» սկզբնական շրջանում Սաուդյան Արաբիան և Արաբա-

²¹ **Rene Rieger**, In Search of Stability: Saudi Arabia and the Arab Spring, Gulf Research Center, Cambridge, 2013, https://www.files.ethz.ch/isn/182104/GRM_Rieger_final_09-07-14_3405.pdf հասանելի է 14.06.2011:

²² Տե՛ս **Andreotti 2013**: 87-112.

կան Միացյալ Էմիրությունները ճնշումներ էին բանեցնում ԾՀԽ այլ պետությունների վրա, որպեսզի վերջիններս հետապնդեն «Մուսուլման եղբայրներին»՝ ձգտելով տարածաշրջանում ստեղծել անվտանգային կայուն միջավայր²³: Մասնավորապես, 2017 թ. հունիսին «Մուսուլման եղբայրներ» շարժման հարցը հերթական անգամ դարձավ Սաուդյան Արաբիայի և նրա տարածաշրջանային դաշնակիցների՝ Կատարի հետ դիվանագիտական հարաբերությունների խզման պատճառներից մեկը: Էռ-Ռիյադը մտավախություն ուներ, որ Եգիպտոսում իշխանության գալով՝ «Մուսուլման եղբայրները» կարող էին չեղարկել Իսրայելի հետ Քեմփ-Դևիդի խաղաղության պայմանագիրը²⁴, սերտացնել հարաբերությունները Իրանի, «Համասի» և «Հիզբալլահի» հետ, որի արդյունքում Եգիպտոսը դուրս կգար Թեհրանի դեմ հակազդեցության այն առանցքից, որի մաս էին Ծոցի արաբական պահպանողական միապետությունները: Միևնույն ժամանակ, կարևոր է նկատի ունենալ, որ չնայած Ծոցի երկրները որոշ չափով զգուշանում էին Իրանից, սակայն ԾՀԽ-ի շրջանակներում Իրանի նկատմամբ ամենակոշտը Սաուդյան Արաբիայի դիրքորոշումն է: 2012 թ. Եգիպտոսում «Մուսուլման եղբայրների» իշխանության գալուց և Մուհամմադ Մուրսիի նախագահ ընտրվելուց հետո Էռ-Ռիյադը պաշտոնական հրավեր ուղարկեց վերջինիս: 2012 թ. Մուրսիի առաջին արտերկրյա պաշտոնական այցելության ուղղությունը դարձավ Սաուդյան Արաբիան: 2012 թ. հուլիսին նրան ընդունեցին Աբդալ-

²³ Hedges, Cafiero 2017: 129.

²⁴ Saud Mousaed Al-Tamamy 2012: 146-56, 149.

լահ թագավորը և թագաժառանգ Սալմանը²⁵: Մուրսին ՍԱԹ-ում կատարեց նաև ումրա՝ ուխտագնացություն սրբազան վայրեր: Ամեն պարագայում, ստատուս քվոյի փոփոխություն տեղի չունեցավ: Եգիպտոս-Իրան հարաբերությունները շարունակվեցին որոշ չափով լարված մնալ: Չփոխվեց նաև Եգիպտոսի դիրքորոշումը ԱՄՆ-ի և Իսրայելի նկատմամբ: 2012-2013 թթ. Էռ-Ռիյադը շարունակեց ներդրումներն ու աջակցության ծրագրերը Եգիպտոսում: Ամեն պարագայում, չնայած նորմալ հարաբերություններին, երկու սրբավայրերի պահապանը մինչև Մուհամմադ Մուրսիի իշխանության ավարտը՝ 2013 թ., երբ զինվորականները երկրում իրականացրեցին ռազմական հեղաշրջում, զգուշությամբ էր մոտենում Կահիրեին:

2014 թ. մայիսին նախագահական ընտրությունների արդյունքում 97 տոկոս ձայներ հավաքած Աբդել Ֆաթահ Ալ-Սիսիի իշխանության գալուց հետո Էռ-Ռիյադի մտահոգությունները, կարելի է ասել, փարատվեցին: Ալ-Սիսին նախագահ Մուրսիի օրոք լինելով երկրի պաշտպանության նախարարը՝ կարողացավ իշխանություններից դժգոհ մյուս ուժերի հետ միասին հեռացնել Մուրսիին և երկրով մեկ ճնշել «Մուսուլման եղբայրների» հուզումները: Ի դեմս Ալ-Սիսիի Էռ-Ռիյադն ունեցավ մի նոր՝ «հզոր առաջնորդ»՝ strongman, որին կարելի էր վստահել: ՍԱԹ-ը 12 մլրդ. ամերիկյան դոլար օգնություն հատկացրեց Եգիպտոսին՝ հորդորելով ԱՄԷ-ին և Քուվեյթին նույնպես միանալ աջակցությանը: Հեղաշրջումից սկսած

²⁵ Egypt's Mursi to Saudi Arabia on first trip as president, July 08, 2012, <https://www.arabnews.com/saudi-arabia/egypt%E2%80%99s-mursi-saudi-arabia-first-trip-president> հասանելի է 14.06.2011:

Ծոցի երեք միապետություններից Կահիրեն փաստորեն ստացավ 30 մլրդ. ամերիկյան դոլարի օգնություն²⁶:

Սաուդական աջակցությունը լիբիական և սիրիական ապստամբական շարժումներին

Որոշակիորեն այլ մոտեցում ունեցավ Սաուդյան Արաբիան 2011 թ.-ից ի վեր Լիբիայում և Սիրիայում ընթացող գործընթացներին: Երկու դեպքում էլ Էռ-Ռիյադն աջակցեց իշխանափոխությանը ամենակոշտ ձևով: Լիբիայում արաբական պետությունների լիգայի (ԱՊԼ) ամենաազդեցիկ անդամներից մեկը, Էռ-Ռիյադը կազմակերպությունը ծառայեցրեց իր շահերին և հետաքրքրություններին: Մասնավորապես 2011 թ. նախորդող շրջանում Կադաֆին Էռ-Ռիյադի հետ ուներ որոշակի հակասություններ՝ կապված Սաուդյան Արաբիայի ամերիկամետ և արևմտամետ արտաքին քաղաքական ուղենիշների հետ: Առանց Սաուդյան Արաբիայի միջամտության 2011 թ. փետրվարին 22-ին ԱՊԼ-ն չէր կասեցնի Լիբիայի անդամակցությունը կազմակերպությանը՝ պառճառաբանելով, որ լիբիական վարչակարգը բռնություն է կիրառում սեփական ժողովրդի դեմ²⁷: Մարտի 12-ին Արաբական պետությունների լիգան մեկ այլ որոշմամբ խնդրեց ՄԱԿ-ին՝ Լիբիան հայտարարել ոչ թռիչքային գոտի²⁸: Չնայած ՍԱԹ-ը չմասնակցեց ՄԱԿ-ի հովանու ներքո ՆԱՏՕ-ի՝ մարտի 19-ին Լիբիայում իրականացված ռազ-

²⁶ **Mohammed Bazi**, The Biggest Winners of the Arab Spring? Dictators, October 09, 2015, <https://www.thenation.com/article/archive/the-biggest-winners-of-the-arab-spring-dictators/> հասանելի է 14.06.2011:

²⁷ Arab League Suspends Libya as Deadly Crackdown Persists, February 22, 2011, <https://www.haaretz.com/1.5126567> հասանելի է 14.06.2011:

²⁸ Arab League Asks U.N. for No Fly Zone over Libya, March 12, 2011, https://www.washingtonpost.com/world/arab-league-asks-un-for-no-fly-zone-over-libya/2011/03/12/ABoic0R_story.html հասանելի է 14.06.2011:

մական գործողությանը, դրան մասնակցեցին ԱՄԷ-ն, Կատարը և Հորդանանը: ՍԱԹ-ը ձեռնամուխ եղավ լիբիական ապստամբների զինմանը²⁹: Ի վերջո միջազգային դաշինքի օգնությամբ լիբիացի ապստամբերը հաղթեցին: 2011 թ. հոկտեմբերի 20-ին Մուամար Կադաֆին սպանվեց, իշխանությունը ստանձնեց Ազգային անցումային խորհուրդը:

Սաուդյան իշխանությունների համար անընդունելի էր Բաշար Ալ-Ասադի վարչակարգի վարած տարածաշրջանային քաղաքականությունը: Երկու սրբավայրերի պահպանին միշտ էլ անհանգստացրել է Թեհրան-Դամասկոս-Հիզբալլահ համագործակցությունը: 2005 թ. Բեյրութում Ռաֆիկ Ալ-Հարիրիի սպանությունը մեծ դժգոհություն առաջացրեց ՍԱԹ-ում, որտեղ վերոհիշյալ իրադարձությունների առնչությամբ մեղավոր էին համարում նաև Դամասկոսին: 2020 թ. Սաուդյան Արաբիան սպանության մեջ հիմնական մեղավոր համարեց իրանական միլիցիաներին³⁰:

Հակակառավարական գործողությունների սկզբում ՍԱԹ-ն աջակցեց Բաշար Ալ-Ասադին, այս մասին խոսեց Աբդալլահ թագավորը: Սակայն սա շատ ձևական էր, քանի որ ուրբաթօրյա կրոնական միջոցառումների ժա-

²⁹ [Rene Rieger, In Search of Stability: Saudi Arabia and the Arab Spring, Gulf Research Center, Cambridge, 2013.](https://www.files.ethz.ch/isn/182104/GRM_Rieger_final_09-07-14_3405.pdf)
https://www.files.ethz.ch/isn/182104/GRM_Rieger_final_09-07-14_3405.pdf,

p. 13 հասանելի է 14.06.2011:

³⁰ Iranian militias assassinated Lebanon's Rafik Hariri: Saudi Deputy Defence Minister, February 16, 2020,

<https://www.arabnews.com/node/1628516/middle-east> հասանելի է 14.06.2011:

մանակ ապստամբների համար աղոթք էր հնչեցվում³¹: Որոշ ժամանակ անց լուրջությամբ պահպանելուց հետո Ար-դալլահ թագավորը զգուշացրեց Ասադին ուժ չկիրառել սեփական ժողովրդի դեմ, բարեփոխումներ իրականացնել, դադարեցնել արյունահեղությունը քանի դեռ ուշ չէ³²: 2011 թ. օգոստոսի սկզբին Սաուդյան Արաբիան հետ կանչեց Դամասկոսից իր դեսպանին: Սիրիայի պարագայում ևս Արաբական պետությունների լիգան գործիք դարձավ ՍԱԹ-ի համար: 2011 թ. նոյեմբերի 12-ին ԱՊԼ-ն կասեցրեց Սիրիայի անդամակցությունը³³: Աստիճանաբար, ՍԱԹ-ը դարձավ Բաշար Ալ-Ասադին ընդդիմադիր ուժերին հովանավորող պետություններից մեկը՝ բացի Թուրքիան, Կատարը և այլք: 2012 թ. գարնանը Կատարի հետ միասին ՍԱԹ-ը ռազմական և այլևայլ աջակցություն տրամադրեց սիրիական ապստամբներին³⁴: Ըստ առանձին տեղեկությունների՝ սիրիացի ապստամբները զենքի առաջին խմբաքանակները սաուդական կողմից ստացել են արդեն 2012 թ. դեկտեմբերին³⁵:

³¹ **Neil MacFarquhar**, Saudi Arabia Scrambles to Limit Region's Upheaval, May 27, 2011, http://www.nytimes.com/2011/05/28/world/middleeast/28saudi.html?_r=0. հասանելի է 14.06.2011:

³² Saudi Arabia recalls Syria envoy as Assad defends crackdown, August 08, 2011, <http://english.ahram.org.eg/NewsContent/2/8/18326/World/Region/Saudi-Arabia-recalls-Syria-envoy-as-Assad-defends-.aspx> հասանելի է 14.06.2011:

³³ Syria Suspended from Arab League, November 12, 2012, <https://www.theguardian.com/world/2011/nov/12/syria-suspended-arab-league> հասանելի է 14.06.2011:

³⁴ **Hugh Naylor**, Syria Rebels Buy Arms with Gulf and US Help, May 17, 2012, <https://www.thenational.ae/world/mena/syria-rebels-buy-arms-with-gulf-and-us-help-1.396893> հասանելի է 14.06.2011:

³⁵ **C. J. Chivers and Eric Schmitt**, Saudis Step Up Help for Rebels in Syria With Croatian Arms, February 25, 2013,

Ապստամբներին օգնությունը շարունակվել է 2013 թ. նույնպես՝ ներառելով հակատանկային և հակահրթիռային զենքերի խմբաքանակներ³⁶: Էռ-Ռիյադը Սիրիայում աստիճանաբար Իրանի դեմ ներքաշվեց միջնորդավորված պատերազմում: Իր հերթին, Թեհրանը սերտորեն համագործակցում և օժանդակում էր Դամասկոսին բոլոր հնարավոր միջոցներով: Իրանի համար Բաշար Ալ-Ասադի վարչակարգի գոյությունը կարևորագույն ռազմավարական նշանակություն ուներ՝ Մերձավոր Արևելքում իր ազդեցությունը պահպանելու և ընդլայնելու համար: Էռ-Ռիյադը բնականաբար աջակցում էր այն ուժերին, որոնք կապ չունեին «Մուսուլման եղբայրների» հետ, օրինակ, «Ազատ սիրիական բանակին»: «Մուսուլման եղբայրների» սիրիական թևը սիրիական ընդդիմության կարևոր հանգույցներից մեկն էր, եթե հաշվի առնենք նաև կառույցի ընդդիմադիր կեցվածքը և հակակառավարական զինված պայքարի փորձը Սիրիայում հատկապես 1970-ականներին և 1980-ականների սկզբներին, ինչն օրինակարգ էր դարձնում շարժումը սիրիական ընդդիմադիր դաշտում: Հատկանշական է, որ «Մուսուլման եղբայրները» դարձան Թուրքիայում ստեղծված «Սիրիայի ազգային դաշինքի» բաղկացուցիչ ուժերից մեկը, որոնց լայնորեն աջակցում էր թե՛ Թուրքիան, թե՛ Կատարը: Սաուդյան Արաբիայի աջակցությամբ 2013 թ. հուլիսին կառույցի նախագահ ընտրվեց աշխարհիկ համարում ունեցող Ալ-Ջարբան, ով հաղթանակ տարավ

<https://www.nytimes.com/2013/02/26/world/middleeast/in-shift-saudis-are-said-to-arm-rebels-in-syria.html> հասանելի է 14.06.2011:

³⁶ Ian Black, Saudi Arabia: Syria Rebels Must be Armed, June 25, 2013, <https://www.theguardian.com/world/2013/jun/25/saudi-arabia-syria-rebels-armed> հասանելի է 14.06.2011:

գործարար Մուստաֆա Սաբադի դեմ³⁷: Վերջինս առաջադրվել էր «Մուսուլման եղբայրների» կողմից: Սիրիայում ՍԱԹ-ը չէր աջակցում նաև թշնամական հարաբերություններ ունեցող մեկ այլ ուժի՝ «ալ-Կաիդայի» ճյուղավորումներին: Այս հարցում, ինչպես հայտնի է, կար նաև աֆղանական պատերազմի փորձը, երբ մոջահիդներին ֆինանսավորելուց հետո ի հայտ եկավ սաուդական իշխող ընտանիքի ամենակոշտ քննդատներից մեկը՝ «ալ-Կաիդան»: 2013 թ. -ից ՍԱԹ-ը Սիրիայում սկսեց աջակցել «ալ-Կաիդայի» հետ ընդդիմության մեջ գտնվող ջիհադական խմբերին: Սաուդական աջակցությամբ 43 զինված խմբավորումներ, որոնք գործում էին Դամասկոսի շրջակայքում, 2013 թ. սեպտեմբերի 29-ին միավորվեցին «Ջեյշ ալ-Իսլամի» մեջ: Կառույցի ղեկավար դարձավ սաուդամետ Ջահրան Ալլուշը, ով մինչև այդ համակարգում էր «Լիվա ալ-իսլամ» ջիհադական խմբավորումը³⁸:

Իսկ արդեն 2014 թ. Աբդալլահ թագավորը և ուլաման գզուշացրեցին իրենց քաղաքացիներին՝ չմասնակցել ՍԱԹ-ի սահմաններից դուրս տեղի ունեցող պատերազմական գործողություններին: Փետրվարի 3-ին Աբդալլահ թագավորի հրամանով՝ ՍԱԹ-ի քաղաքացիները կբանտարկվեն ընդհուպ մինչև 20 տարի օտար հակամարտություններին մասնակցելու և 30 տարի՝ ծայրահեղական ահաբեկչական խմբավորումներին անդամակցելու

³⁷ Saudi-Backed Jarba Defeats Qatar's Point Man in Syria Opposition, July 06, 2013, <https://middle-east-online.com/en/saudi-backed-jarba-defeats-qatar%E2%80%99s-point-man-syria-opposition> հասանելի է 14.06.2011:

³⁸ **Rene Rieger**, *In Search of Stability: Saudi Arabia and the Arab Spring*, Gulf Research Center, Cambridge, 2013, https://www.files.ethz.ch/isn/182104/GRM_Rieger_final_09-07-14_3405.pdf, p. 18, հասանելի է 14.06.2011:

համար³⁹: Բնական է, որ Սաուդյան Արաբիան չէր ցանկանա, որպեսզի իրենց քաղաքացիները ներգրավվեն այդ շրջանում Մերձավոր Արևելքում թափ հավաքող պատերազմների մեջ, որպեսզի հետո, ջիհադական գաղափարներով տոգորված, հայրենիք վերադառնալուց հետո գլխացավանք չդառնային իշխանությունների համար:

Եզրակացություն

Վերլուծելով սաուդական վարչակարգի քաղաքական վարքաբանությունը «արաբական գարնան» առաջին տարիներին, հարկ է նկատել, որ Էռ-Ռիյադի քաղաքականությունը ոչ միանշանակ է, այն կարելի է բնութագրել որպես ռազմավարական, որը համապատասխանում է պետության ազգային շահերին և հետաքրքրություններին, միևնույն ժամանակ այս է ընկնում երկակի չափորոշիչներով: Օրինակ, Բահրեյնում և Եգիպտոսում Սաուդյան Արաբիայի քաղաքականությունը հակահեղափոխական էր, միտված իշխող վարչակարգերի աջակցությանը, հեղափոխական գործընթացների հակազդեցությանը և ժողովրդական ցույցերի տապալմանը: Երկու սրբավայրերի պահապանի քաղաքական և դիվանագիտական աջակցությունը Հոսնի Մուբարաքին մինչև 2011 թ. փետրվարի 11-ը վերջինիս հրաժարականը, հակահեղափոխական բնույթ ուներ: Իշխող թագավորական ընտանիքն աջակցեց շիայական քաղաքացիական ակտիվության ճնշմանը Բահրեյնում՝ բազմակողմանի, այդ թվում՝ ռազմական օգնություն ցույց տալով Ալ Խա-

³⁹ Saudi King Orders Punishing Jihadi Fighters, February 04, 2014, <https://www.thehindu.com/news/international/world/saudi-king-orders-punishing-jihadi-fighters/article5651917.ece> հասանելի է 14.06.2011:

լիֆա թագավորական ընտանիքին: Օմանի պարագայում սկիզբ առած հուզումները կանխելու համար Սուլթան Կաբուսին Էռ-Ռիյադը ֆինանսական աջակցություն տրամադրեց՝ ամրապնդելով նրա դիրքերը ստեղծված անկայուն իրավիճակում:

Մյուս կողմից, Էռ-Ռիյադը «արաբական գարնան» գործընթացների շրջանակներում պայքարեց Կատարի և Թուրքիայի կողմից աջակցություն ստացող «Մուսուլման եղբայրներ» շարժման դեմ Եգիպտոսում: Սիրիայում և այլ շրջաններում Սաուդյան Արաբիան աջակցեց «Մուսուլման եղբայրների» հետ հակազդեցության մեջ գտնվող ուժերին՝ նախապատվությունը տալով սալաֆիներին: «Արաբական գարնան» գործընթացները հերթական լարվածությունն առաջ բերեցին Սաուդյան Արաբիա-Իրան հարաբերություններում՝ ձևավորելով արդեն հայտնի միջնորդավորված պատերազմներ: Իրանի դեմ Էռ-Ռիյադի հակազդեցությունն ավելի սուր ձևով դրսևորվեց հատկապես Բահրեյնում, Սիրիայում, Լիբանանում, Եմենում և Իրաքում՝ սուննիամետ ուժերի աջակցությամբ: Մյուս կողմից, սաուդական իշխող թագավորական ընտանիքը կարողացավ արդյունավետ ձևով հաղթահարել սեփական երկրում ի հայտ եկած դժգոհությունները և ոստիկանական ուժերով ճնշել հուզումները շիաներով բնակեցված արևելյան նահանգներում: Ընդհանրապես, իրավիճակը երկրում կայունացնել հաջողվեց ոչ թե քաղաքական բարեփոխումների, այլ կոշտ քայլերի և ֆինանսական ներդրումների միջոցով: Ամեն պարագայում, սաուդական վարչակարգն ի տարբերություն արաբական այլ երկրների, կարողացավ պահպանել սեփական իշխանությունը և ամրապնդել այն՝ ցուցաբերելով ճկունություն և կենսունակություն: Փաստացի-

րեն, Ծոցի բռնապետությունները հաղթանակած դուրս եկան ճգնաժամից: Տասնամյակների ընթացքում ձեռք բերելով ազդեցիկ լծակներ նաև տարածաշրջանային կազմակերպություններում, ինչպես նաև ունենալով ֆինանսական, վարչական և այլնայլ անհրաժեշտ միջոցներ, Սաուդյան Արաբիան կարողացավ հաղթահարել ի հայտ եկած խնդիրները՝ հանդես բերելով կենսունակություն և ճկունություն:

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

- Ս. Վ. Ոսկանյան**, Սաուդյան Արաբիան և Իրանը Իրաքի դեմ կռաւիցիոն ուժերի ռազմական գործողությունների ընթացքում, <http://raber.asj-oa.am/6515/1/108.pdf>, էջ 108-116:
- А. И. Александрова**, Катар и Саудовская Аравия: отношения обостряются, 11 марта, 2014, <http://www.iimes.ru/?p=20224>
- Andreotti Sebastiano 2013**: The Ikwan Movement and its' Role in Saudi Arabia's State-Building, The Muslim Brotherhood and Saudi Arabia, State Formation and Identity in the Middle East and North Africa, K. Christie, M. Masad (Eds.), Palgrave Macmillan, pp. 87-112.
- Arab League Suspends Libya as Deadly Crackdown Persists**, February 22, 2011, <https://www.haaretz.com/1.5126567>
- Arab League Asks U.N. for No Fly Zone over Libya**, March 12, 2011, https://www.washingtonpost.com/world/arab-league-asks-un-for-no-fly-zone-over-libya/2011/03/12/ABoic0R_story.html
- Bahrain**: Unrest, Security, US Policy, Congressional Research Service, 2020, <https://fas.org/sfp/crs/mideast/95-1013.pdf>
- Bernard Haykel**, Saudi Arabia and Qatar in a Time of Revolution, Gulf Analysis Paper, CSIS, February 19, 2013, https://csis-website-prod.s3.amazonaws.com/s3fs-public/legacy_files/files/publication/130219_Haykel_SaudiQatar_Gulf_Analysis.pdf
- C. J. Chivers and Eric Schmitt**, Saudis Step Up Help for Rebels in Syria With Croatian Arms, February 25, 2013,

- <https://www.nytimes.com/2013/02/26/world/middleeast/in-shift-saudis-are-said-to-arm-rebels-in-syria.html>
- Egypt's Mursi to Saudi Arabia on first trip as president**, July 08, 2012, <https://www.arabnews.com/saudi-arabia/egypt%E2%80%99s-mursi-saudi-arabia-first-trip-president>
- Gulf Council Reaches out to Morocco and Jordan**, May 25, 2011, <https://www.nytimes.com/2011/05/26/world/middleeast/26iht-M26-GCC.html>
- Gulf States Sent Forces to Bahrain Following Protests**, 14 March, 2011, <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-12729786>
- Hugh Naylor**, Syria Rebels Buy Arms with Gulf and US Help, May 17, 2012, <https://www.thenational.ae/world/mena/syria-rebels-buy-arms-with-gulf-and-us-help-1.396893>
- Hedges Matthew, Cafiero Giorgio 2017**; The GCC and the Muslim Brotherhood: What does the Future Hold.
- Ian Black**, Saudi Arabia: Syria Rebels Must be Armed, June 25, 2013, <https://www.theguardian.com/world/2013/jun/25/saudi-arabia-syria-rebels-armed>
- In Search of Stability**. Saudi Arabia and the Arab Spring, Gulf Research Center Cambridge, 2013, https://www.files.ethz.ch/isn/182104/GRM_Rieger_final_09-07-14_3405.pdf
- Iranian militias assassinated Lebanon's Rafik Hariri**: Saudi Deputy Defence Minister, February 16, 2020, <https://www.arabnews.com/node/1628516/middle-east>
- Luigi Narbone**, The Gulf Region Beyond the Arab Spring: Changes and Challenges, European University Institute, 2015, p. 64
- Mohammed Bazi**, The Biggest Winners of the Arab Spring? Dictators, October 09, 2015, <https://www.thenation.com/article/archive/the-biggest-winners-of-the-arab-spring-dictators/>
- Molly Peterson**, The Shi'a Spring: Shi'a Resistance and the Arab Spring Movement in the GCC States, Journal of Islamic and Middle Eastern Multidisciplinary Studies, volume 4, Issue 1, 2015, <https://ir.uiowa.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1058&context=mathalhttps://ir.uiowa.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1058&context=mathal>
- Neil MacFarquhar**, Saudi Arabia Scrambles to Limit Region's Upheaval, May 27, 2011,

http://www.nytimes.com/2011/05/28/world/middleeast/28saudi.html?_r=0.

- Q&A, Saudi Municipal Elections**, September 28, 2011, <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-15089937>
- Rene Rieger**, In Search of Stability: Saudi Arabia and the Arab Spring, Gulf Research Center, Cambridge, 2013, https://www.files.ethz.ch/isn/182104/GRM_Rieger_final__09-07-14_3405.pdf, p.13
- Rene Rieger**, In Search of Stability: Saudi Arabia and the Arab Spring, Gulf Research Center, Cambridge, 2013, https://www.files.ethz.ch/isn/182104/GRM_Rieger_final__09-07-14_3405.pdf
- Rene Rieger**, In Search of Stability: Saudi Arabia and the Arab Spring, Gulf Research Center, Cambridge, 2013, https://www.files.ethz.ch/isn/182104/GRM_Rieger_final__09-07-14_3405.pdf, p. 18,
- Saudi Arabia recalls Syria envoy as Assad defends crackdown**, August 08, 2011, <http://english.ahram.org.eg/NewsContent/2/8/18326/World/Region/Saudi-Arabia-recalls-Syria-envoy-as-Assad-defends-.aspx>
- Saudi-Backed Jarba Defeats Qatar's Point Man in Syria Opposition**, July 06, 2013, <https://middle-east-online.com/en/saudi-backed-jarba-defeats-qatar%E2%80%99s-point-man-syria-opposition>
- Saudi Government Crack Down on Shiite Dissidents**, April 1, 2009, <https://www.sandiegouniontribune.com/sdut-ml-saudi-shiites-040109-2009apr01-story.html>
- Saudi King Orders Punishing Jihadi Fighters**, February 04, 2014, <https://www.thehindu.com/news/international/world/saudi-king-orders-punishing-jihadi-fighters/article5651917.ece>
- Saud Mousaed Al-Tamamy 2012: Saudi Arabia and the Arab Spring: Opportunities and Challenges of Security**, Journal of Arabian Studies: Arabia, the Gulf, and the Red Sea 2, no. 2, pp. 143-156.
- Saudi Women Voices in Shoura Council Continue to be Heard**, <https://www.arabnews.com/node/1261581/saudi-arabia>
- Saudi Woman set to drive in protest and to show their rising clout**, October 25, 2013, <https://www.washingtonpost.com/news/worldviews/wp/2013/10/2>

[5/saudi-women-set-to-drive-in-protest-and-to-show-their-rising-clout/](#)

- Syria Suspended from Arab League**, November 12, 2012, <https://www.theguardian.com/world/2011/nov/12/syria-suspended-arab-league>
- The Shiite Question in Saudi Arabia**, Middle East Report No. 45, 19 September, 2005, International Crisis Group, https://www.files.ethz.ch/isn/13612/045_shiite_question_saudi%20arabia.pdf
- The Municipal Elections in Saudi Arabia**, <https://www.arab-reform.net/publication/the-municipal-elections-in-saudi-arabia-2005/>
- Tobby Mattheisen**, Domestic Source of Saudi Foreign Policy: Islamists and the State in the Wake of the Arab Uprisings, Project on US Relations with the Islamic World at Brookings, Rethinking Political Islam Series, August, 2015, https://www.brookings.edu/wp-content/uploads/2016/07/Saudi-Arabia_Mattheisen-FINAL.pdf
- Valeri Marc 2015**, The Gulf Monarchies and Iran: Between Confrontation and Geostrategic Realities, The Gulf Monarchies Beyond the Arab Spring: Changes and Challenges, European University Institute, pp. 38-45.
- Women in Saudi Arabia to Vote and Run in Elections**, 25 September, September 25, 2011, <https://www.bbc.com/news/world-us-canada-15052030>

Արարս Փաշայան, պ.գ.թ.,
ՀՀ ԳԱԱ արևելագիտության ինստիտուտ,
Արարական երկրների բաժին, առաջատար
գիտաշխատող,
a_pashayan@hotmail.com

THE SAUDI ARABIA AND THE “ARAB SPRING”:

FROM REVOLUTION TO COUNTERREVOLUTION (2011-2013)

Keywords: *Saudi Arabia, "Arab Spring", revolution, counterrevolution, security, double standards, "Muslim brotherhood", revolts, Shi'as, jihadists, The League of Arab States, Iran, Syria, Egypt, Libya.*

The paper deals with the political behavior of Saudi Arabia in the region during the first years of the "Arab Spring". The Saudi government's top priority was to safeguard domestic and regime stability. To achieve this objective Saudi Arabia adopted its "tried and tested strategy of buying social peace through co-optation of the population". However, the situation was different with respect to domestic protests in Shi'a populated Eastern Province. Riyadh didn't implement any political reforms and instead took tough action against Shiite protestors calling for political and social reforms and anti-Shi'a discrimination within existing monarchical system.

It should be noted that Saudi Arabia's response to the protests and uprisings in the Arab World has both counterrevolutionary and revolutionary elements. Saudi Arabia provided Al Khalifa regime with financial and military support. The Saudi government's diplomatic and political support for President Hosni Mubarak until his forced resignation can also be characterized as counterrevolutionary. In the case of Libya and Syria the Saudi regime became one of the most significant supporters of the anti-Assad and anti-Gaddafi forces. At the same time Riyadh started to back Salafi and other kinds of forces against "Muslim Brotherhood" in the Middle East and beyond.

The processes of the "Arab Spring" also caused a new tension in the Saudi-Iranian relations. In any case, the Saudi autocratic regime addressed the "Arab Spring" very effectively because of necessary financial, administrative and other resources.

Araks Pashayan - PhD,
Institute of Oriental Studies NAS RA,